

Sygn. akt: I C 960/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Krystian Szelaąg
Protokolant:	Stażysta Aleksandra Siemieniuk

po rozpoznaniu w dniu 27 stycznia 2023 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z **powództwa U. T., Z. T.**

przeciwko R. Bank (...) z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

I. oddała powództwo o ustalenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...) zawartej pomiędzy stronami w dniu 12 października 2009 roku;

II. oddała powództwo o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwot 57.928,51 zł oraz 61.852,28 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi w każdym przypadku od dnia 01 lipca 2022 r. do dnia zapłaty, wywodzone z nieważności ww. umowy o kredyt;

III. nie obciąża powodów kosztami procesu na rzecz pozwanego.

UZASADNIENIE

Powodowie **U. T. i Z. T.** wobec pozwanego R. Bank (...) w W. prowadzącemu w Polsce działalność za pośrednictwem oddziału R. Bank (...) (Spółce Akcyjnej) Oddział w Polsce wnieśli o:

- ustalenie, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) sporządzona w dniu 12 października 2009 r. zawarta pomiędzy powodami a poprzednikiem prawnym pozwanego – (...) S.A. Oddział w Polsce – jest w całości nieważna,
- zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie:
 - kwoty 57.928,51 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 lipca 2022 r. do dnia zapłaty oraz
 - kwoty 61.852,28 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 lipca 2008 r. do dnia zapłaty,

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego wg norm przepisanych i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, wraz z odsetkami ustawowymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu, powodowie wskazali, że zawarli z (...) S.A. Oddział w Polsce umowę kredytu hipotecznego indeksowanego do (...) jako konsumenci, której integralną część stanowił regulamin. Podnoszą, iż ww. umowa kredytu zawiera szereg klauzul niedozwolonych, a w szczególności postanowienia zawarte w § 2 ust. 1 umowy oraz § 7 ust. 4 § 9 ust. 2 i 5, § 13 ust. 7, § 15 ust. 8, § 21 ust. 4 Regulaminu. Powodowie podają, że umowa została zawarta według standardowego wzorca, a jej postanowienia nie były indywidualnie uzgadniane między stronami. Zgodnie z umową, spłata rat następowała poprzez obciążenie rachunku przez Bank po przeliczeniu z zastosowaniem Tabeli walut i w dniu pobrania poszczególnych rat ich wysokość nie była znana. Natomiast wypłata kredytu następowała w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. Takie ukształtowanie zapisów umowy kredytu przyznały pozwanemu uprawnienie do jednostronnego wpływania na wysokość świadczeń stron.

Powodowie podnoszą, iż kwestionowane postanowienia umowne są sprzeczne z przepisami obowiązującego prawa oraz z dobrymi obyczajami. W stosunku łączącym strony naruszona została równowaga kontraktowa na niekorzyść konsumentów.

Zdaniem powodów umowa kredytu nie może być dalej wykonywana po wyeliminowaniu z niej klauzul abuzywnych, gdyż pominięcie klauzuli indeksacyjnej będzie oznaczało powstanie luki uniemożliwiającej określenie wysokości zobowiązania oraz określenia wysokości poszczególnych rat (pozew k. 4-30).

Pozwany (...) Bank (...) S.A. Oddział w Polsce, w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, że zawarta pomiędzy stronami umowa oraz zawarte w niej postanowienia umowne są ważne i stanowią dopuszczalny wariant umowy kredytowej w myśl art. 69 ustawy Prawo bankowe, nie naruszając tym samym granicy swobody umów i zasad współżycia społecznego. Na powyższą okoliczność, pozwany przywołał liczne orzecznictwo.

Pozwany zaprzeczył, jakoby:

- powodowie nie mieli możliwości negocjowania warunków umowy w trakcie trwania procedury kredytowej czy też wpływania na jej treść,
- bank nie wypełnił obowiązków informacyjnych zarówno w toku czynności poprzedzających zawarcie umowy kredytu jak i w trakcie jej zawierania w zakresie dotyczącym ryzyka związanego z zaciągnięciem kredytu indeksowanego, zmian kursu walutowego, i związana z tym zmiana wysokości kwoty zaciągniętego zobowiązania i rat kapitałowo-odsetkowych,
- nie doszło do indywidualnego uzgodnienia między stronami postanowień umownych dotyczących klauzul indeksacyjnych
- powodowie nie mieli możliwości zapoznania się z umową i regulaminem w trakcie trwania procedury kredytowej,
- treść umowy ukształtowana została w sposób niejednoznaczny, a także sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszający interesy strony powodowej,
- bank w sposób dowolny kształtował tabelę kursową.

Dalej pozwany podnosi, iż Bank zawierając i wykonując umowę zgodnie z jej treścią nie naruszył obowiązków względem strony powodowej, ani nie zachował się względem niej nieuczciwie, nielojalnie czy nietransparentnie. Bank

przedstawił powodom wszelkie niezbędne informacje, w tym o ryzyku kursowym. Jego zdaniem kwestionowane przez stronę powodową postanowienia umowne nie są abuzywne w rozumieniu przepisu art. 385¹ k.c. (odpowiedź na pozew k. 111-142).

Sąd ustalił, co następuje:

A. T. i U. T., działając jako konsumenci, wystąpili w dniu 26 sierpnia 2009 r. do poprzednika prawnego pozwanego z wnioskiem o udzielenie kredytu z przeznaczeniem na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym w kwocie 286.182,18 PLN. Jako zawnioskowaną walutę wskazano frank szwajcarski ((...)). Powodowie złożyli oświadczenie, iż zostali zapoznani przez pracownika Banku z kwestią ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz, że będąc w pełni świadomi ryzyka kursowego, rezygnują z możliwości zaciągnięcia kredytu w złotych dokonując wyboru kredytu indeksowanego, znane są im postanowienia regulaminu w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej. Ponadto wskazali, że są świadomi ponoszenia ryzyka kursowego związanego z wahaniami kursów waluty obcej, do której indeksowany jest kredyt, jego wpływu na wysokość zobowiązania względem Banku oraz rat spłaty kredytu i że saldo zadłużenia kredytu wyrażone jest w walucie obcej jak również raty, podlegające spłacie w złotych na zasadach opisanych w regulaminie.

(dowód: wniosek o kredyt hipoteczny k. 158-159, oświadczenie k. 58)

W dniu 12 października 2009 r. A. T. i U. T. zawarli z (...) S.A. S.A. Oddział w Polsce - poprzednikiem prawnym pozwanego, umowę o kredyt hipoteczny nr (...), na podstawie której, Bank zobowiązał się udzielić powodom kredytu w kwocie 296.182,07 zł „indeksowanego” do waluty (...), z przeznaczeniem na spłatę kredytu mieszkaniowego w innym banku, dowolny cel konsumpcyjny, spłatę innych kredytów i zobowiązań konsumpcyjnych. Integralną część umowy stanowił „Regulamin kredytu hipotecznego udzielanego przez (...)” (§ 2 ust. 1 i 2 umowy).

Kredytu udzielono na okres 396 miesięcy (§ 2 ust. 3), płatnego w równych miesięcznych ratach obejmujących część kapitałową oraz odsetkową, płatną w terminach i wysokościach określonych w umowie. Spłata następowała poprzez pobranie raty spłaty kredytu z rachunku kredytobiorcy, prowadzonego w złotych. W myśl § 6 ust. 6 umowy, kredytobiorcy zobowiązani byli do utrzymywania wystarczających środków na rachunku, uwzględniając możliwe wahania kursowe w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej (§ 6 umowy).

W przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu ich wymagalności pobierane są ze wskazanego rachunku bankowego, według kursu sprzedaży, zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu. O wysokości pierwszej raty oraz terminach spłaty Bank informuje kredytobiorcę listownie, w ciągu 14 dni od dnia uruchomienia kredytu (§ 9 ust. 2 i § 11 ust. 1 regulaminu).

W przypadku opóźnienia w spłacie raty kredytu, rata spłaty kredytu miała być pobrana z rachunku bankowego kredytobiorcy na koniec dnia roboczego, w którym nastąpił wpływ środków na rachunek bankowy kredytobiorcy. W takim przypadku miał być stosowany kurs sprzedaży waluty obcej zgodnie z Tabelą obowiązującą w banku (§ 9 ust. 5).

Zgodnie z § 2 ust. 4 umowy, kredytobiorcy zobowiązali się do zapłaty prowizji od udzielonego kredytu wynoszącej 4.442,73 zł.

Oprocentowanie kredytu było zmienne i na dzień sporządzenia umowy wynosiło 4,68500 % w stosunku rocznym, z zastrzeżeniem postanowień Regulaminu w zakresie ustalania wysokości oprocentowania. Zmienna stopa oprocentowania ustalana była jako suma stopy referencyjnej LIBOR 3M oraz stałej marży Banku w wysokości 4,40 punktów procentowych (§ 3 umowy).

W § 11 ust. 2 regulaminu wskazano, że wysokość rat spłaty kredytu należnych za poszczególne okresy rozliczeniowe może ulegać zmianom w szczególności w przypadku m. in. zmiany wysokości oprocentowania.

Wyplata kredytu realizowana byla jednorazowo po spehneniu przez kredytobiorce warunkow uruchomienia kredytu i zlozeniu dyspozycji wyplaty srodkow (§ 5 umowy).

W mysl § 7 ust. 4 regulaminu, w przypadku kredytow indeksowanych do waluty obcej, wyplata nastepuje w zlotych wedlug kursu nie nizszego niz kurs kupna zgodnie z Tabela obowiazujaca w momencie wyplaty srodkow z kredytu. Saldo zadluzenia z tytulu kredytu wyrazone jest w walucie obcej i obliczane wedlug kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu.

Zgodnie z § 13 ust. 7 regulaminu w przypadku kredytow indeksowanych do waluty obcej, wcześniejsza splata miala byc dokonywana w oparciu o kurs sprzedazy zgodnie z Tabela obowiazujaca w banku w momencie realizacji dyspozycji.

Kursy walut obcych, okreslane w Tabeli kursow, mialy byc ustalane przez bank po uwzglednieniu biezacej sytuacji na rynku walutowym, srednich kursow walut obcych oglaszanych przez NBP, przewidywanego przez zarzadzajacych pozycja walutowa banku kierunku zmian kursow walutowych oraz aktualnej pozycji walutowej utrzymywanej przez bank (§ 15 ust. 8 regulaminu).

W § 21 ust. 4 regulaminu wskazano, ze w przypadku postawienia kredytu indeksowanego do waluty obcej w stan wymagalnosci w calosci, bank mial dokonac zmiany waluty na zlote wg kursu sprzedazy zgodnie z aktualna Tabela obowiazujaca w banku w dniu realizacji zmiany waluty kredytu.

W § 2 pkt. 2 regulaminu podano, ze kredytem indeksowanym do waluty obcej jest kredyt, oprocentowany wedlug stopy procentowej, opartej na stopie referencyjnej, dotyczacej waluty innej niz zlote, ktorego wyplata oraz splata odbywa sie w zlotych w oparciu o kurs waluty obcej do zlotych, wedlug Tabeli, natomiast w § 2 pkt. 12 regulaminu, Tabela okreslono jako tabela kursow walut obcych obowiazujaca w Banku.

Na zabezpieczenie splaty kredytu wraz z odsetkami i innymi naloznosciami wynikajacymi z umowy, ustanowiono hipoteka kaucyjna do kwoty 592.364,14 zł na nieruchomosci polozonej w G. przy ul. (...), nr lokalu (...).

(dowod: umowa o kredyt hipoteczny k. 35-41, Regulamin k. 42-51, oswiadczenie kredytobiorcy o ustanowieniu hipoteki kaucyjnej k. 59)

Wraz z zawarciem umowy, powodowie zlozyli oswiadczenie, iz zostali zapoznani przez pracownika Banku z kwestia ryzyka kursowego w przypadku udzielenia kredytu indeksowanego do waluty obcej oraz, ze biedac w pelni swiadomi ryzyka kursowego, rezygnuja z mozliwosci zaciagniecia kredytu w zlotych dokonujac wyboru kredytu indeksowanego, znane sa im postanowienia regulaminu w odniesieniu do kredytow indeksowanych do waluty obcej. Ponadto wskazali, ze sa swiadomi ponoszenia ryzyka kursowego zwiazanego z wahaniem kursow waluty obcej, do ktorej indeksowany jest kredyt, jego wplywu na wysokość zobowiazania wzgledem Banku oraz rat splaty kredytu i ze saldo zadluzenia kredytu wyrazone jest w walucie obcej jak rowniez raty, podlegajace splacie w zlotych na zasadach opisanych w regulaminie.

(dowod: oswiadczenie kredytobiorcy w zw. z zaciagnieciem kredytu zabezpieczonego hipoteka k. 58 i k. 173)

Uruchomienie kredytu nastapilo jednorazowo w dniu 21 pazdziernika 2009 roku w kwocie 296.182,07 zł wedlug kursu 2,6160, co stanowilo na ten dzien rownowartosc 113.219,45 CHF.

(dowod: zaświadczanie pozwanego k. 73)

W dniu 2 marca 2012 roku zawarto aneks do umowy kredytu na mocy ktorego strony postanowily, iz splata udzielonego kredytu bedzie nastepowala w walucie obcej (...).

(dowod: Aneks nr (...) k. 69-72)

W okresie od 20.11.2009 r. do 21.02.2012 r., kredytobiorcy uiscili na poczet kredytu kwote 48.467,22 zł oraz w okresie od 21.03.2012 r. do 21.02.2022 r. kwote 61.852,28 CHF.

(dowód: historia spłaty kredytu k. 86)

W dniu 10 grudnia 2020 r. zmarł A. T.. W jego prawa i obowiązki wstąpili spadkobiercy: powódka U. T. – żona spadkodawcy (w udziale wynoszącym 1/2) oraz powódka Z. T. – córka spadkodawcy (w udziale wynoszącym 1/2).

(dowód: akt poświadczenia dziedziczenia, rep. A nr 188/2021 z dnia 25.01.2021r. k. 62-63)

Pismem z dnia 23 czerwca 2022 r. powodowie wezwali pozwanego bank do zapłaty kwoty 57.928,51 zł oraz kwoty 61.852,28 CHF tytułem zwrotu nienależnego świadczenia uiszczonych przez kredytobiorców w związku z nieważną umową kredytową.

W odpowiedzi na powyższe pozwanego bank pismem z dnia 6 lipca 2022 r. odrzucił żądania powodów, uznając je za w całości bezzasadne.

(dowód: wezwanie do zapłaty k. 92-95, odpowiedź banku k. 100-103)

A. i U. T. potrzebowali środków finansowych na zakup mieszkania. Powódka U. T. mieszka w nim nadal. W kredytowanej nieruchomości nie była zarejestrowana ani prowadzona działalność gospodarcza. Przed podpisaniem umowy nie pokazywano kredytobiorcom historycznych wykresów kursu waluty (...). Nie negocjowali warunków umowy, podpisali ją w kształcie zaproponowanym przez bank. Nie mieli wiedzy w jaki sposób będzie ustalany kurs waluty (...) oraz czym jest tabela kursowa i spread. Na początku kredytobiorcy spłacali kredyt w PLN, natomiast od 2012 roku spłacają kredyt w walucie (...).

(dowód: przesłuchanie powodów k. 183v.-185)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Powodowie domagali się ustalenia nieważności umowy kredytowej łączącej ich z pozwanym z uwagi na zawarcie w niej niedozwolonych i nieskutecznych postanowień umownych, a nadto zwrotu kwot: 57.928,51 złotych oraz 61.852,28 CHF, jaką pobrano od nich nienależnie w wykonaniu tej umowy, przy czym roszczenie o zapłatę wywodzili wyłącznie z twierdzenia o nieważności.

Swoje roszczenia powodowie wywodzili z faktu zawarcia w umowie z pozwanym niedozwolonych postanowień umownych dotyczących mechanizmu indeksacji kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej i związanych z tym przeliczeń kwoty wypłaconej i spłacanej, które to kursy – według ich stanowiska - pozwanego mógł kształtować dowolnie, wskazując, że skutkiem tego umowa jest sprzeczna z prawem i zasadami współżycia społecznego.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do roszczenia o ustalenie, należy wskazać, że zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom.

Jak już wskazano, powodowie zażądali jednocześnie stwierdzenia nieważności całej umowy, a nadto zwrotu całości pieniędzy, które zostały pobrane przez pozwanego w wykonaniu nieważnej umowy.

W ocenie Sądu samo uwzględnienie powództwa o zwrot pobranych pieniędzy nie wyczerpuje interesu prawnego powodów w odniesieniu do stwierdzenia nieważności lub częściowej bezskuteczności umowy kredytowej łączącej ich z pozwanym. Interes prawny powodów w wytoczeniu takiego powództwa polega bowiem na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie tej umowy stosunku

prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych jej postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ Kodeksu cywilnego (k.c.) skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jaką jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn (np. z tytułu zaległych rat, wskutek wypowiedzenia umowy, dokonania nadpłaty), zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle tej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu, wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące.

Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć zatem należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (296.182,07 PLN), cel, na jaki został udzielony (zakup mieszkania), zasady i termin jego spłaty (ratalnie w okresie 396 miesięcy), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednio do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie ((...)).

Art. 358¹ § 2 k.c. przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

Jak wynika z załączników do wniosku kredytowego powodowie uzyskali możliwość zapoznania się z ryzykami wynikającymi z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty (w tym możliwości zmiany wysokości zobowiązania Banku i ich własnego), zrezygnowali z kredytu w złotych polskich i wybrali kredyt indeksowany do waluty szwajcarskiej, na dowód czego podpisali stosowne oświadczenie (k. 58).

Fakt podpisania stosownych oświadczeń w ramach umowy lub przy okazji jej zawierania nie oznacza jednak, że wszystkie postanowienia w niej zawarte zostały indywidualnie uzgodnione.

Zważywszy, że wniosek kredytowy dotyczył kredytu w walucie polskiej, zaś postanowienia umowy i regulaminu (stanowiącego jej integralną część) wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego na podstawie nowelizacji tej ustawy, która weszła w życie z dniem 26.08.2011 r.

Taka umowa jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Jej istota polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie był zatem to w żadnej mierze kredyt udzielany w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie pozwany pozyskiwał środki na wypłacenie powodowi kwoty kredytu, a nadto jak księgował ten kredyt w swoich księgach rachunkowych po jego udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczeń z umowy kredytu z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron takiego zobowiązania – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach) lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony.

Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może natomiast być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego.

Zgodnie bowiem z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 - wyrok SA Warszawa z dnia 14-06-2013 r., z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.).

W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

Nie było sporu między stronami, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c.

Postanowienia wskazywane przez powodów jako niedozwolone dotyczyły sposobu ustalenia salda zadłużenia w walucie obcej po wypłacie kredytu w PLN oraz zaliczania spłaty dokonywanej w PLN na zadłużenie w walucie obcej, ale również przeliczeń w przypadku zmiany waluty kredytu lub po wypowiedzeniu umowy.

Wskazane zapisy przewidywały, że wysokość zobowiązania stron będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na (...) według kursu kupna tej waluty opublikowanej w bliżej nieokreślonej tabeli obowiązującej w Banku. Następnie raty potrącane w PLN miały być przeliczane na (...) według kursu sprzedaży publikowanego w tak samo niezdefiniowanej tabeli. Kurs sprzedaży ustalany w podobny sposób miał być przyjęty do przeliczenia zadłużenia w przypadku wypowiedzenia umowy przez Bank.

Bezspornie w dacie zawierania umowy mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób ani w umowie, ani w regulaminie. W żaden bowiem sposób nie zdefiniowano, jak powstaje tabela zawierająca te kursy i jak są one wyznaczone.

Oznacza to, że Bank miał swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej.

Ostatecznie, w świetle dowodów przedstawionych przez strony nie ulega wątpliwości, że umowa została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powodowie z pewnością mogli wybrać rodzaj kredytu, który najbardziej im odpowiadał, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, natomiast nie uzgadniano z nimi wszystkich pozostałych postanowień, w szczególności nie uzgadniano tego, czy mogą skorzystać z innego kursu waluty niż przyjmowany przez pozwanego. Oznacza to, że te pozostałe postanowienia, podobnie jak postanowienia regulaminu (stanowiącego wszak integralną część umowy), nie były uzgodnione indywidualnie z powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

W tym zakresie zbędne było przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka wnioskowanego przez Bank w odpowiedzi na pozew – A. S.. Nie uczestniczył on bowiem przy zawieraniu umowy między stronami, zatem nie miał wiedzy o rodzaju i zakresie przekazywanych im informacji. Nie mógłby przy tym wiarygodnie potwierdzić, że kredytobiorców poinformowano, że mogą negocjować każde postanowienie umowy i regulaminu, a co najwyżej wyjaśnić, że w Banku w tym zakresie opracowano pewne procedury i powinny być one zastosowane. Nie negując faktu opracowania takich procedur, informacja o ich istnieniu nie oznacza automatycznie, że zostały zastosowane względem tych konkretnych kredytobiorców. Pozwany nie przedstawił natomiast żadnego dowodu na to, że na którymkolwiek etapie zawierania umowy powodów informowano o sposobie ustalania kursu waluty indeksacyjnej przez Bank na potrzeby rozliczania umowy i możliwościach negocjacji w tym zakresie. Nawet zatem, gdyby świadek wskazał, że taka powinność informacyjna i możliwość negocjacji istniała, nie znaczyłyby to, że zostały one przedstawione powodom. Również z zeznań powódki U. T. nie sposób wysnuć takiego wniosku, zwłaszcza, że nie pamiętała szczegółów zawierania umowy, a generalnie nie zapoznawała się z treścią podpisywanych w związku z nią dokumentów. Okoliczność, że zaniechali tego i nie wyrażali żadnych wątpliwości lub nie formułowali żadnych pytań dotyczących umowy, nie oznacza jednak, że doszło do indywidualnego uzgodnienia jej wszystkich postanowień. Dla wykazania takiego faktu – jak wspomniano wcześniej – konieczne byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że mieli możliwość formułowania pytań i negocjacji, lecz, że była im ona realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i świadomie z niej zrezygnowali.

W konsekwencji, w ocenie Sądu nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

Ponieważ powodowie wskazywali, że te postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

Kwestionowane postanowienia przewidują indeksację kredytu kursem waluty obcej i odwołują się do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy.

Ponownie podkreślić należy, że kwestionowane postanowienia wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN, ale także wcześniejszej spłaty, przeterminowania spłaty i przewalutowania (§ 2 ust. 1 umowy oraz § 7 ust. 4 § 9 ust. 2 i 5, § 13 ust. 7, § 15 ust. 8, § 21 ust. 4 Regulaminu).

Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank. Nie zmienia tego okoliczność, że w swoim funkcjonowaniu Bank podlega nadzorowi regulatora rynku, a nadto musi uwzględniać otoczenie rynkowe. Czynniki te nie pozbawiały go bowiem uprawnienia do jednostronnego kształtowania kursów i znacznej swobody w tym zakresie, a tym samym wpływania na wysokość zobowiązań kredytowych obu stron.

Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu w walucie obcej, na którą ma być przeliczony po wypłacie w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależy bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy (powodowie) mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu w PLN, skoro kursy wymiany określić miał Bank. Co więcej, uprawnienie do określania kursów wymiany dawało Bankowi możliwość wpływania na wysokość zobowiązania do spłaty w PLN w całym okresie wykonywania umowy. W sposób niemal dowolny i niezależny od kredytobiorców mógł zatem kształtować wysokość zobowiązania w walucie, w jakiej spłacali kredyt. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy referencyjnej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować podwyższeniem kursu sprzedaży przyjętego do rozliczenia spłat kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy sprawia, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorcę całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości jego zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

Nie ma znaczenia, czy z możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał, ani to, czy w toku wykonywania umowy zmienił swoje zasady na bardziej transparentne.

Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy i czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń, a wnioski pozwanego w tym zakresie pominięto (wniosek o przesłuchanie świadków i opinię biegłego z odpowiedzi na pozew).

Co więcej, skoro oceny abuzywności dokonuje się na datę zawarcia umowy, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawały późniejsze zmiany tej umowy, wprowadzane na podstawie zmian regulaminu, precyzujących na przyszłość sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej. Miałyby one znaczenie, gdyby zostały zawarte w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, o których abuzywności kredytobiorca został poinformowany lub miał tego świadomość, a nadto godził się na ich zastosowanie do przeszłych rozliczeń, w ramach zmiany umowy decydując się na ich wyeliminowanie wyłącznie na przyszłość.

Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. i nie wiążą powodów.

Wyeliminowanie wskazanych zapisów i związanie stron umową w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących indeksacji kredytu oznaczałoby, że kwota kredytu wypłaconego powodowi powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a powódowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10, J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33).

Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski (NBP) lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie.

Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

W ocenie Sądu brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje koniecznością wyeliminowania z umowy całego mechanizmu indeksacji, który - określony przy pomocy niedozwolonych postanowień dotyczących kursu wymiany - jawi się w całości jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interesy kredytobiorcy - konsumenta.

W konsekwencji, uznanie za niedozwolone klauzul wskazywanych przez powodów skutkuje również uznaniem za niedozwolony całego mechanizmu indeksacji i przeliczeń na walutę szwajcarską, gdyż ukształtowanie go w taki sposób – jednostronnie korzystny dla Banku - sprawia, że jest sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta.

Po jego wyeliminowaniu umowa stron nadal jednak może być wykonywana bez zmiany charakteru jej głównego przedmiotu. Głównym przedmiotem umowy kredytu jest bowiem zobowiązanie banku do udostępnienia kredytobiorcom na czas oznaczony kwoty środków pieniężnych na ustalony cel i zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 pr. bank.).

W przypadku umowy stron, po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, nadal znana jest kwota i waluta kredytu (296.182,07 PLN), cel kredytu, okres i termin spłaty (budowa domu, spłata innych zadłużeń, 396 miesięcy), wysokość prowizji oraz oprocentowanie (suma niezmiennej marży i stopy referencyjnej zdefiniowanej precyzyjnie w

umowie jako LIBOR 3M (...) co jednocześnie oznacza, że sprzeczne z tym lub niejasne postanowienia regulaminu odnoszące się do kształtowania stopy procentowej nie znajdują zastosowania – art. 385 § 1 k.c.).

Taka umowa w pełni odpowiada cechom umowy kredytu wskazanym w art. 69 pr. bank., jest zgodna z zasadą swobodnego kształtowania stosunków umownych i w żaden sposób nie narusza zasad współżycia społecznego.

W ten sposób jednocześnie osiągnięty zostaje cel przepisów art. 385¹ k.c. i dyrektywy 93/13/EWG, wyłożony przez (...) i zakładający wyeliminowanie z umowy wyłącznie postanowień niedozwolonych z zachowaniem umowy, o ile nie zmienia to jej głównego charakteru w rozumieniu przepisów krajowych (czyli de facto art. 69 pr. bank.).

Nie jest przy tym uzasadnione przyjęcie poglądu wyrażonego w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego w sprawie V CSK 382/18, że wyeliminowanie ryzyka kursowego (będące skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji i przekształcenia kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR) jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp, czy wariant umowy kredytu, co z kolei oznacza, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością).

Po pierwsze, powtórzyć trzeba, że uznanie postanowień umowy za niedozwolone, co do zasady ma prowadzić jedynie do ich usunięcia z umowy, a jej nieważność (bezskuteczność) powstaje tylko wówczas, gdy nie ma możliwości jej utrzymania.

Po drugie, jak zresztą wskazano w uzasadnieniu przywołanego wyroku SN, przy ustalaniu treści umowy po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nie powinno sięgać się do domniemanej woli (zamiaru) stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.).

Ocena, czy umowa o taki kredyt może być utrzymana, wymaga zatem ustalenia, czy jej elementy konstrukcyjne po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nadal mieszczą się w jej zasadniczym typie, pozwalającym na przyjęcie, że może być wykonywana jako umowa o kredyt bankowy.

Jak natomiast już wskazano, eliminacja opisanych postanowień dotyczących mechanizmu indeksacji, nie zmienia zasadniczego charakteru umowy, której istotą – zgodną z art. 69 pr. bank. - jest umożliwienie powodowi skorzystanie z kredytu udzielonego przez pozwanego, z obowiązkiem spłaty w określonym czasie, przy ustalonym oprocentowaniu.

Ponownie zaznaczyć trzeba, że podstawowym celem przepisów art. 385¹ i nast. k.c. oraz dyrektywy 93/13/EWG jest wyłącznie niestosowanie postanowień niedozwolonych, a umowa powinna nadal obowiązywać bez jakichkolwiek innych zmian, o ile jest to prawnie możliwe (por. uzasadnienie wyroku SN z 14.07.2017 r., II CSK 803/16 i powołane tam orzecznictwo, w tym wyrok TSUE sprawie C-453/10 - pkt 33 oraz przywoływany wyżej wyrok TSUE w sprawie C-260/18).

Skoro umowa stron po takim zabiegu nadal spełnia wszelkie niezbędne cechy umowy kredytu, nie sposób uznać, aby była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego.

Bez znaczenia jest przy tym, że oprocentowanie kredytu wyznaczane jest przy pomocy wskaźnika odnoszącego się do kursu waluty innej niż waluta kredytu. Strony mogą bowiem zastosować dowolny wskaźnik, byle jego istota nie sprzeciwiała się naturze umowy kredytowej, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Żaden przepis ustawy nie sprzeciwia się zastosowaniu któregoś ze wskaźników LIBOR do ustalenia jednego z elementów stopy oprocentowania kredytu; nie sposób też w ocenie Sądu uznać, aby jego stosowanie (o ile jest precyzyjnie określony) było sprzeczne z naturą umowy kredytu bankowego lub jakimikolwiek zasadami współżycia społecznego. Bez znaczenia jest również, jakimi przesłankami kierował się Bank, przyjmując w swoim wzorze taki właśnie wskaźnik oraz to, że bez mechanizmu

indeksacji do waluty obcej nie zawarłby umowy o takiej treści, gdyż – jak wskazywano wcześniej – nie są to okoliczności istotne dla ustalenia sankcji związanych z abuzywnością innych postanowień umowy.

Dla stosowania przepisów art. 385¹ k.c. zbędne jest nadto rozważanie sytuacji gospodarczej, w której potencjalnie może znaleźć się Bank, który stosował postanowienia niedozwolone, wskutek ich wyeliminowania z umowy. Istota tej regulacji polega bowiem na tym, że stanowi on sankcję dla podmiotu, który stosował postanowienia niedozwolone. Jeżeli zatem Bank takie postanowienia opracował w swoim wzorcu umownym i je stosował, nie ma podstaw do wyłączenia stosowania sankcji z art. 385¹ k.c. tylko dlatego, że może go to narazić na trudności gospodarczej lub innej natury. Z tych samych przyczyn nie jest konieczne ustalenie motywów, którymi kieruje się kredytobiorca – konsument, gdyż w przypadku nieuzgodnienia warunków umowy, to nie z jego woli doszło do ich zamieszczenia.

Podsumowując powyższe, należy przyjąć, że umowa stron jest ważna i skuteczna, natomiast bezskuteczne i niewiążące powodów są postanowienia dotyczące mechanizmu indeksacji do waluty szwajcarskiej, jednakże wobec braku ewentualnych wniosków pozwu w przedmiocie ustalenia bezskuteczności poszczególnych klauzul umownych oraz ewentualnego żądania zwrotu nadpłaty wywodzonej z tej bezskuteczności Sąd nie był władny orzekać w tym przedmiocie nie wychodząc poza ramy faktyczno-prawne żądań pozwu.

Poprawność tego rozumowania została ostatnio potwierdzona w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2022 roku, sygn.. akt II CSKP 364/22, w którym z całą mocą podkreślono, że: „(...)usunięcie niedozwolonego postanowienia umownego nie oznacza w tym wypadku niedopuszczalnej zmiany nieuczciwego warunku, zaś dalsze trwanie umowy łączącej pozwanego z powodem jest możliwe i zbieżne z celem dyrektywy 93/13, by umowa w pozostałej części co do zasady nadal obowiązywała strony(...)”.

Z tych przyczyn oddaleniu jako bezzasadne podlegało żądanie ustalenia nieważności umowy z przyczyny zawarcia w niej niedozwolonych postanowień dotyczących indeksacji do waluty obcej – o czym orzeczono w pkt. I sentencji wyroku.

W związku z tym, że żądanie zapłaty kwot: 57.928,51 złotych oraz 61.852,28 CHF było immanentnie związane z twierdzeniem o nieważności umowy i wywodzone wyłącznie z tego faktu, a obliczone zgodnie z teorią dwóch kondycji, tj. jako całość dotychczasowej spłaty dokonanej przez powodów na rzecz pozwanego, ustalenie, że umowa jest ważna przesądzało również o konieczności oddalenia żądania zapłaty wskazanej kwoty – o czym orzeczono w pkt. II sentencji wyroku.

Oddalenie roszczenia o zapłatę dezaktualizuje również potrzebę odnoszenia się do podniesionych przez pozwanego zarzutu przedawnienia tego roszczenia oraz braku obowiązku jego zwrotu.

Niemniej, dla porządku wypadu wskazać, że wbrew twierdzeniom pozwanego bieg terminu przedawnienia w zakresie zwrotu świadczeń spełnianych przez powodów nie mógł rozpocząć się z datą podpisania umowy lub uruchomienia kredytu, gdyż w tej dacie nie spełniali żadnego świadczenia na rzecz Banku. Trudno również zrozumieć, dlaczego Bank nie musiałyby dokonywać zwrotu kwot pobranych w wykonaniu potencjalnie nieważnej umowy, skoro art. 411 pkt 1 k.c. wyraźnie przewiduje taki obowiązek w przypadku nienależnego świadczenia i wzbogacenia po stronie Banku (a nie jego depozytariuszy, którzy nie byli stroną umowy i czynności między stronami).

KOSZTY PROCESU

Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej. Zasada ta doznaje modyfikacji w art. 100 i 102 k.p.c., które przewidują, że w przypadku częściowego uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozliczone (art. 100), zaś w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów lub nie obciążać jej w ogóle kosztami (art. 102).

Koszty procesu po stronie powodów obejmowały:

- uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł),
- opłaty skarbowe za pełnomocnictwo (2x 17 zł),
- wynagrodzenie pełnomocnika (radca prawny) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności pełnomocnika (10.800 zł).

Po stronie pozwanego koszty te obejmowały wynagrodzenie pełnomocnika (adwokata) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności pełnomocnika (10.800 zł).

Zważywszy, że powództwo oddalono w całości, zgodnie z art. 98 k.p.c. pozwanemu należałby się zwrot kosztów procesu również w całości. Niemniej dostrzec trzeba, że uwzględniono argumentację powodów dotyczącą niedozwolonego charakteru postanowień umowy, odmiennie oceniając tylko skutki ich eliminacji, co oznacza, że faktycznie pozwany przegrał sprawę w tym zakresie. Zważywszy nadto na wzmiankowaną wyżej niejednorodność poglądów orzecznictwa sądowego i doktryny prawa (por. powołane uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18), które mogło uzasadniać przekonanie powodów o słuszności swoich racji, w ocenie Sądu należy przyjąć, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek pozwalający na odstępstwo od zasady z art. 98 k.p.c. i nieobciążanie przegrywających sprawę powodów kosztami procesu na rzecz pozwanego.